

A VIII. fiúosztályban határozott fejlődést látunk. A tanulók tudatosabban választolnak. Figyelmük jobban fordul azoknak élete és jelleme felé, akiknek életformája koruknál fogva közelebb áll hozzájuk, akik közé nem-sokára ők is tartozni fognak. Hogy csakugyan saját életük jövődjé formáját keresik, azt mutatja az is, hogy idősebb nőt ebben az osztályban egy fiú sém talált érdekesnek. Jellemző az is, hogy a rokonok itt már nagyon kis számmal szerepelnek, míg az ötödikes fiúk figyelmét még erősebben lefoglalta a család. A válaszokból mutatkozó jelenségek következtetést engednek arra, hogy mikor lépik át a fiúk az ifjúkor küszöbét.

A VIII. osztályos leányok válaszaik sok új szint hoznak, részint a VIII.-os fiúkkal, részint az ötödikes leányokkal szemben. Fiú kortársaikkal összehasonlítva, náluk több gyakorlatiasságot, világosabb látást, tárgyilagosabb kritikát találunk.

A tanulmányból általában kitűnik, hogy az érdeklődés iránya szoros összefüggésben a szellemi élet fejlődésével és rávezet az egyéniség megismerésére. Ismertetésemben csak pár példát mutattam be a sok szempontból, amelyeknek figyelembe vételével a tanulmány az érdeklődés irányát nemek és korok szerint tárgyalja.

Szenes Adolf.

Pintér Jenő: Hibák a nevelésben és tanításban. (Különlenyomat a Mitrovics-émlékkönyvből.) Debrecen, 1939. 15. lap.

Még 1892-ben történt, hogy Waldapfel Jánosnak, néhai derék pedagógusunknak figyelmét megragadta egy akkoriban az angol-szász világban nagy népszerűsége szert tett vademecum, mely a pedagógiai, voltaképen inkább csak a szorosan vett didaktikai gyakorlatban lábrakapott hibákról és tévedésekről szólt. Sietett is *Hibák a tanításban* címmel lefordítani James L. Hughes angol nyelvű könyvecskéjét s előbb a budapesti gyakorló gimnázium 1892/93-ik évi Értesítőjében, azután külön is kiadni. A Magyar Paedagogia: II. évfolyamának 497. lapján hosszasan és részletesen ismertette a megjelent könyvet s megállapította, hogy Waldapfel valóban igen hasznos munkát végzett e művecske lefordításával. 80 főbűnből álló katalógus volt ez, könnyed, egyszerű stílusban írva és ügyesen összeállítva, melyben világosan megmutatkozott az angol fajnak az a kiváló genialitása, hogyan kell régen ismert dolgokat vonzóan előadni. Alig lehetett akkoriban, a tudatos magyar didaktikai gyakorlat hőskorában, tanár, aki — ha elég őszinte volt és volt önkritikája — ebben a hibalajstromban a maga kisebb-nagyobb hibáit föl ne találta volna és rögtön mellette a kellő orvosságot is, sőt ez természetesen bizonyos mértékben még a mai, didaktikailag jobban kiképzett tanárnemzedékre is áll. Ez a könyvecske honosította meg a mi pedagógiai irodalmunkban azt a műfajt, melynek egyik kifejtettebb termékét, *A szülők hibái a nevelésben* c. előadásorozatot épen Társaságunk adta ki 1922-ben s melynek legfrisebb hajításával Pintér Jenő előttünk levő füzetében találkozunk.

Pintér Jenő füzete azonban, s ezt a Hughes-féle hibakatalógussal való összehasonlítás után bizvást állíthatjuk, nemcsak legújabb effajta termék s a legutolsó sorban, hanem a legteljesebb s a legművészebb is. Teljes, mert

mind a tanítói, mind a nevelői elvek és gondolatok egyaránt s maradék nélkül érvényesülnek benne, s művészi, mert mind lendületes formában, magasabb etikai szellemtől és nemzeti érzülettől áthatva jutnak kifejezésre. Szinte parenézis-szerűen hatnak a tételek és, a tartalom különbözősége és az egyes fejezetek rövidsége ellenére is, egyiknek-másiknak stílusában, a benne nyilvánuló közvetlenségben és melegségben szinte Kölcsey híres remekművének hangulatára vélünk ráésmélni. Amellett a füzetke tartalmát erős realitás is jellemzi; látnivaló, hogy tételei mind az élesen látó, tapasztalt gyakorlati pedagógusnak, az egész tanári és nevelői munkát bíráló szemmel és a didaktikai műveltség följényével áttekintő vezető-tanférfiúnak a valóságból, az iskolai életből vett, annak tanítói és nevelői feladatait szinte kimerítően felölelő kitünő megfigyelései. Kívánatosnak tartanók, hogy ez a Mitrovics-*emlékkönyvből* való különlenyomat könnyen kezelhető kis vademeccum-formában újra kiadva általánosan és széles körben, főleg tanárok és tanítók közt úgy elterjedjen, mint szerzőjének szinte fogalomná lett híres magyar nyelvvédő könyvecskéje, és ép oly gyümölcsözővé váljék, mint az.

Gyulai Agost.

Kiss József: Az 1868. évi XXXVIII. t. c. parlamenti tárgyalása. (Különlenyomat a Mitrovics-*emlékkönyvből*.) Debrecen, 1939. 24 lap.

E kis művelődéstörténeti tanulmány szerzője a legvilágosabban gondolkodó, kitünő judiciumú, valóban sokoldalúan képzett gyakorlati pedagógusaimk egyike s a dolgozat maga szinte iskolapéldája annak, miként kell megrajzolni egy nagyjelentőségű kultúrpolitikai alkotás születésének történetét. A népoktatási törvény bizonyára az új Magyarország legfontosabb alaptörvényei közé tartozik s igazán megérdemelte azt a részletes és beható feldolgozást, mellyel szerzőnk az idevágó anyagot összegyűjtötte és világosan kifejtette. Az előzményeket, vagyis e törvénynek 1848-ban történt első elgondolását és megfogalmazását Hajdú Jánosnak, *Eötvös József báró első minisztersége* (Budapest, 1933.) című akadémiai kiadványából ismerjük, azért ezeknek újra való feldolgozását Kiss József tanulmánya mellőzi is és csupán az 1868. június 23-án benyújtott javaslat első megjelenésével veszi föl előadása fonalát. Az Országgyűlési Naplók és Irományok gondos tanulmányozása alapján ismerteti a tervezet sorsának alakulását a javaslat benyújtásától a törvény szentesítéséig. Behatóan megrajzolja a képviselőházi, majd a főrendiházi tárgyalások menetét általában, kiemelve a fontosabb vagy kétséges szakaszok körüli vitákat, itt-ott szószерint idézve egy-egy nevezetesebb vagy érdekesebb beszédnek vagy hozzászólásnak lényeges vagy különösebben jelentőségeltjes részeit. Épen ennek az anyagnak kiválasztásában találjuk meg egészséges judiciumát a szerzőnek, mint jeles gyakorlati érzékű tanférfiúnak, ki maga is a népoktatás mezejéről, ennek kitünő ismerőjeként indult el szépen ívelő tanügyi pályájára. Kiss József dolgozatában a parlamentbeli tárgyalásoknak számos érdekes epizódja merül föl a mult homályából és sok mindent érthetővé tesz, ami a törvény szövegének szűkszavú paragrafusaiiban esetleg kevésbé világosnak látszik ma, hét emberöltővel később. Ezért is becses az előttünk levő dolgozat, mely még értékesebbé válik előadásának jelességeinél fogva.